

Yttrande angående samrådsredogörelsen för Vattentjänstplan för Östhammars kommun

Undertecknade Kåre Lagerqvist och Peter Ridderstolpe, båda experter inom VA försörjning och vattenvård och stor lokal kännedom om VA situationen och natur och miljö i kommunen, lämnade ett utförligt yttrande till samrådet (2024-10-31). I kommunens samrådsredogörelse har de flesta av våra viktiga synpunkter varken nämnts eller kommenterats. När vi dessutom ser att redogörelsen innehåller andra allvarliga brister och flera uppenbara felaktigheter, har vi bestämt oss för att skriva detta yttrande.

Det är vår förhoppning att ansvariga politiker och tjänstemän på kommunen och Länsstyrelsen tar del av vårt yttrande för att om möjligt få en genomlysning av underlaget så att ändamålsenliga och rimliga åtgärder för VA försörjningen i kommunen blir möjliga.

Vår uppfattning är att detta förslag som framförts av Gästrike Vatten (GV) vilar på tveksamma juridiska och naturvetenskap grunder. Vi anser också att den teknik man förordar bygger på gammalt tänk och gammal teknik som inte förmår möta de utmaningar som kommunen står inför i framtiden. Den systemlösning man föreslår kommer kosta oerhört mycket pengar och föra med sig stora konsekvenser för bebyggelseutveckling och ekonomi i kommunen. I ett sådant läge måste utgångspunkter och antaganden övervägas noga. Det får inte finnas utrymme för feltolkning av lagtexter eller bedömningar av försörjningsbehov. Olika tekniska lösningar måste studeras för att nå önskade mål om trygghet och miljösäker VA försörjning. Vi anser att det förslag som presenteras i Vattentjänstplanen inte lever upp till dessa krav.

Bland uppenbara brister och fel finns i samrådsredogörelsen, vill vi lyfta följande:

1. Ingen transparent redovisning av inkomna yttranden finns. Det är omöjligt för en läsare att se vad organisationer, experter och oroliga medborgare egentligen framfört.
2. Remissvar från tunga experter har inte redovisats. Det är högst anmärkningsvärt att remissvaren inlämnade av marinbiologen Docent, Ulf Larsson, Stockholms Universitet och Miljövetaren och marinbiologen Magnus Karlsson, KEAB/ IVL, över huvud taget inte nämns eller kommenterats. Både dessa experter har stor lokal kännedom av kustvattenmiljöerna i kommunen liksom faktorer som påverkar havsmiljöerna. De påpekar i sina remissvar att det föreslagna utsläppet till Öregrundsgrepen (vattenförekomsten Ängsfjärden) är olämpligt. Båda anser att Östhammarsfjärden är en bättre recipient för renat avloppsvatten från Östhammar och Norrskedika tätorter.
3. Den behovsprövning som kommunen utfört angående skyldighet enligt § 6 LAV att ombesörja VA försörjningen för fastigheter inom så kallade omvandlingsområden är slarvigt genomförd och visar inte att kommunal skyldighet för VA försörjningen föreligger. Istället för att undersöka den verkliga VA situationen i dessa områden har kommunen ringat in områden från kartmaterial och antagit att problem finns inom dessa områden. Hur dessa eventuella problem ser ut och huruvida man kan lösa dem med fortsatt enskild ägande har inte studerats. LAV är tydlig med att kommunal skyldighet endast föreligger om de så kallade miljö- och hälsorekvisiten är uppfyllda. Dessa är uppfyllda

om VA-relaterade problem finns och dessa problem inte kan lösas med enskild VA försörjning. Någon sådan prövning är inte genomförd. Erfarenheter från andra kommuner visar VA-relaterade problem i fritidsområden ofta mycket väl kan lösas enskilt.

Vad gäller frågan om enskild vattenförsörjning så finns många tekniker som kan lösa problem med tex vattenbrist eller saltvatteninträngning. Den traditionella tekniken med tärbrunnar var tidigare ett sätt djurhållande bönder att klara sin vattenförsörjning i skärgårdsbygd och är naturligtvis fortfarande tillämplig. Denna teknik liksom modernare varianter, tex spräckt berg i grunda bergborrade brunnar är också tekniker som ofta kan lösa vattenfrågan på ett enkelt sätt. Idag finns dessutom möjlighet för enskilda att köpa egna avsaltningsanläggningar för mindre än 100 000 kr.

Vad gäller frågan om avloppens påverkan på miljö- och hälsa, finns många tekniker som kan lösa eventuella brister. Kommunen oro för att de små avloppen i omvandlingsområdena påverkar vattenkvalitet i kustvattnet är starkt överdriven. Påverkan på havet från dessa avlopp är obetydliga jämfört med andra påverkanskällor. De enskilda utsläppen är små och då utsläppen sker till mark kommer en stor del av näring tas upp av mark och biota inom och nedanför anläggningen. För just sommarboende i fritidsområden är påverkan på havet marginell. Att så är fallet har nyligen bekräftats i en dom i Nacka tingsrätt (2025-07-11 Mål nr M 5164-24).

I nyproduktion inom känsliga områden bör kommunen verka för att endast sorterande lösningar tillämpas. Med sådana tekniker minskas vattenförbrukning och risk för förorening av brunnar och vattenmiljöer. Näring och vatten kan återföras i kretslopp.

Eftersom beslut enligt § 6LAV alltid är väldigt genomgripande och kostsamt för både enskilda som berörs men också för VA kollektivet och samhället i stort, är det ytterst viktigt att behovsprövning utförs mycket noggrant. När kommunen slarvat i denna del skapas risk för konflikter mellan boenden i områdena och att VA kollektivet drar på sig stora onödiga kostnader.

Kommunens utgångspunkt att anslutning av omvandlingsområden skall genomföras av just de tolv omvandlingsområdena som ligger intill den tänkta ledningsdragningen saknar logik och juridiskt stöd. Misstanken väcks att behovsprövningen här mer styrs av intresset av att kunna finansiera den så kallade "systemlösningen" än att lösa reella problem för människors hälsa och miljön.

Det är stor risk att kommunen lurar sig själv när det gäller möjlighet att finansiera det föreslagna projektet med anslutningskostnader. Erfarenheter från liknande projekt har visat att slutnotan normalt ligger två till tre gånger högre den budgeterade. Svenskt Vatten erfarenhet är att kostnaden för kommunen att anordna anslutningspunkt i omvandlingsområden normalt ligger runt 900 000 kr (muntl. Ulf Tyhsell, Svensk Vatten)

Kommunen verkar inte förstått att LAV är teknikneutral. Det är alltså ej självklart att ledningar från ett centralt vattensystem skall föras dit och avlopp tillbaka till ett stort verk. Individuella lösningar (tex sorterande avlopp och lokal infiltration av BDT) eller gemensamma lösningar (tex minireningsverk plus vinterlagring och bevattning sommartid) är fullt möjliga i kommunal regi.

4. Inga alternativ har framarbetats som gör det möjligt att bedöma om den föreslagna lösningen verkligen är den bästa enligt miljöbalkens hänsynsregler.
I en glest befolkad kustkommun bör det vara en självklarhet att undersöka alternativ som bygger på lokal försörjning med resurshushållande VA teknik. I det remissvar som undertecknade lämnat skissas principerna för ett sådant alternativ. I samrådsredovisningen har detta inte noterats eller kommenterats. Miljöbalken är tydlig med att BAT principen skall gälla för den kommunala VA försörjningen. Detta kräver att flera alternativ studeras utifrån en uppställd kravspecifikation enligt miljöbalkens hänsynsregler och politiska önskemål om bebyggelseutveckling och ekonomi i kommunen.
5. De kostnader som uppges för att genomföra ~~av~~ systemlösningen är extremt höga, utslaget per capita i kommunen sannolikt den högsta som någonsin föreslagits i Sverige. Ändå är kostnader ~~är~~ troligen kraftigt underskattade. De siffror som presenteras i samrådet, bygger på AFRYS utredning från 2021. Sedan dess har kostnader för infrastrukturprojektet ökat mycket kraftigt.

Kommunen har förutom uppgiften att klara VA försörjningen för Östhammars och Öregrunds tätorter också ansvar att rusta upp och vidmakthålla VA försörjningen i övriga tätorter. Här väntar stora kostnader som ej är redovisade i planen såsom tex renovering av gammalt ledningssystem, åtgärder för att minska läckage i både vatten och spillvattenledningar och hantera brädd vid skyfall. Med de behovsbedömningar att kommunen också ska ta ansvar för alla 28 fritidsområden som föreslås i vattentjänstplanens är det uppenbart att kostnaderna inte kan bäras av VA kollektivet med mindre än kraftigt ökade taxor. Beslutet i fullmäktige 2022-06-14 vittnar om att även skattekollektivet måste vara med att betala de stora kostnaderna som väntar. Det kommer innebära att kommunen tvingas lägga pengar på projektering och byggande av VA infrastruktur i stället för på skola, omsorg och annan kommunal kärnverksamhet.

Yttranden från myndigheter

Sammanfattning av yttrande	Kommunens svar
Länsstyrelsen anser att behovsbedömningen i vattentjänstplanen bör förtydligas, t ex hur olika prioriteringsgrunder har viktats mot varandra.	Beskrivningen av hur behovsbedömningen har gjorts har förtydligats i granskningsversionen av vattentjänstplanen.
Länsstyrelsen påpekar att planen för vilka områden som ska få kommunalt VA skiljer sig åt mellan den aktuella vattentjänstplanen och en tidigare kommunal utvecklingsplan. Vilket dokument har företräde?	Dokumentet "Utvecklingsplan för VA-försörjning i de östra delarna av Östhammars kommun" som låg som underlag för kommunfullmäktige i Östhammars beslut om VA-utveckling i de östra delarna av kommunen, kommer att ersättas av den av kommunfullmäktige beslutade vattentjänstplanen för Östhammars kommun. De båda planerna skiljer sig åt för två områden: Sandika Norra och Klyxen. Gällande Klyxen stod det i samrådsversionen av vattentjänstplanen att området bedömdes ha stort behov av kommunalt VA, men på grund av bristande tekniska förutsättningar kunde det ändå inte komma med under den aktuella utbyggnadsperioden. Med mer kunskap om de tekniska förutsättningarna har det nu visat sig möjligt att samordna dragningen av kommunalt VA till Klyxen med det närliggande området Söderby-Karlsång, och Klyxen är därför åter med bland områdena i granskningsversionens bilaga 2. Situationen för Sandika Norra beskrivs i svaret på ett annat yttrande, se sid 22.
Länsstyrelsen påpekar att det är otydligt vilket dokument som avses när det gäller den översiktliga behovsbedömningen.	Förtydligande angående detta har gjorts i granskningsversionen av vattentjänstplanen.
Länsstyrelsen vill veta om Östhammars kommun tänker ta fram en kommunal skyfallskartering.	Frågan om skyfallskartering kommer att beaktas vid nästa revidering av vattentjänstplanen.

Sammanfattning av yttrande	Kommunens svar
Räddningsnämnden anser att vattentjänstplanen bör kompletteras avseende brandvattenförsörjning.	Brandvattenförsörjning ingår inte i de vattentjänster som omfattas av lagen om allmänna vattentjänster och är därför inte medtaget i vattentjänstplanen. Den långsiktiga brandvattenförsörjningen är en viktig strategisk fråga och kommunen tar därför fram en särskild brand- och släckvattenplan.
Uppsala kommun önskar mellankommunal dialog gällande Skoby, om det i framtiden uppstår ett behov av att bygga ut allmänt VA. Orten ligger både i Uppsala och i Östhammars kommun.	Östhammars kommun ser fram emot att samarbeta med Uppsala kommun i denna fråga.
Grannkommunen Tierp ser behov av att komplettera planen med en beskrivning av hur den kan vara till hjälp att uppnå satta miljö kvalitetsnormer.	Kommunen bedömer att de åtgärder som föreslås i vattentjänstplanen inte riskerar att överskrida miljö kvalitetsnormerna, utan tvärtom långsiktigt bidra positivt till dessa. Detta kommer att beskrivas tydligare i framtida revideringar av vattentjänstplanen.
Grannkommunen Norrtälje har inga synpunkter på vattentjänstplanen.	Östhammars kommun tackar för återkopplingen.

Våra kommentarer

Viktig synpunkt har inte besvarats

Kommunen har inte följt lagstiftningen. Behovsprövning enligt §6LAV skall endast omfatta frågor rörande hälsoskydd och miljöskydd. Ekonomiska överväganden får ej styra om och när områden skall omfattas av kommunalt VA ansvar. LAV är "blind för kostnader"

Det är kommunens skyldighet enligt förordningen om hållbara vattentjänster att redovisa en skyfallskartering innan 2025. En del av kommunens tätorter, tex Österbybruk, Alunda och Gimo, och har stora problem redan i dag att hantera dagvatten vid skyfall. Sannolikt måste stora investeringar göras här för att tex minska risk för översvämningar och bräddningar av orenat avloppsvatten. Praktiska och ekonomiska konsekvenser av nödvändiga klimatanpassningar måste självklart presenteras i planen för att politiker skall få ett komplett underlag för beslut.

Yttranden från privatpersoner och föreningar

Sammanfattning av yttrande	Kommunens svar
Kommunen bör ha mer dialog med invånarna innan vattentjänstplanen beslutas.	Vattentjänstplanen syftar till att öka insynen över hur kommunen planerar för utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp. Här redovisas viktiga beslut som kommunen har fattat i VA-frågor och vilken strategi och arbetssätt som väntas framöver. Vattentjänstplanen stödjer kommunikationen kring redan fattade beslut (t ex beslut om nytt reningsverk) men är i vissa fall första tillfället i en kommunikation som kommer att pågå under en längre tid. Detta är exempelvis fallet när det gäller fördjupad kommunikation i prioriterade omvandlingsområden (bilaga 2).
Vilka antaganden om tillväxt baseras vattentjänstplanen på och varför? Vattentjänstplanen bör inte antas förrän det finns bättre underlag om hur befolkningsutvecklingen blir.	När man investerar i VA-infrastruktur är det nödvändigt att ha ett långsiktigt perspektiv. De vattenverk, reningsverk och ledningar som servar invånare/kunder och samhälle i Östhammars kommun idag byggdes i många fall på 1950- till 1970-talen, och på motsvarande sätt måste dagens investeringar baseras på bedömningar av hur utvecklingen kan komma att se ut under många år framåt. De antaganden om framtida tillväxt som görs i vattentjänstplanen bygger på översiktsplanen för Östhammars kommun. För de östra delarna av Östhammar ligger även "Utvecklingsplan för VA-försörjningen i de östra delarna av Östhammars kommun" från 2022 till grund. Vid sidan av tillväxtprognoserna och behoven i omvandlingsområden finns det även andra faktorer som ligger bakom behovet av utbyggt VA i delar av Östhammars kommun. En faktor är de återkommande problemen sommartid med både mängden dricksvatten och kvaliteten på vattnet. En annan faktor är att flera detaljplaneprocesser de senaste åren har stoppats eller pausats på grund av bristande vatten- och avloppskapacitet. Under perioden från 2031 till 2040 ska de östra delarna av kommunen ha en systemlösning som klarar både dagens VA-leverans till ca 6 000 anslutna personer och därefter upp till 10 000 personer. Detta innefattar både tillväxtbehov och behov i omvandlingsområden. Det ska finnas möjlighet att

Våra kommentarer

Kommunen har missförstått samrådets uppgift. Samrådet är till för att höra medborgarnas synpunkter, ej för att informera och ge "insyn" i kommunens planer

Endast två öppna samråd har hållits med medborgarna. Många av de närvarande var mycket besvikna och arga, då där aldrig gavs tid till frågor och synpunkter. Mötet var upplagt som en envägsdialog.

Många medborgare har inkommit med synpunkter under det fortsatta samrådet. I samrådsredogörelsen framgår ej vilka synpunkter som inkommit. Kommunen har istället valt att klumpa ihop synpunkter till ett antal frågor som man sedan besvarar. Någon egentlig dialog med oroliga och kritiska medborgare har inte förts.

Det är viktigt med långsiktig planering. Men i en orolig omvärld med osäkerhet kring ekonomi, klimat, ökade geopolitiska spänningar med cyberattacker och hot om krig, är det framförallt viktigt att planera för flexibilitet där VA-försörjning kan anpassas till olika utfall. I vårt yttrande har vi utvecklat dessa resonemang och gett förslag till hur robusta, flexibla och kretsloppsanpassade system kan byggas för kommunens östra del. Inget av detta har inte tagits med i samrådsredogörelsen.

Sammanfattning av yttrande	Kommunens svar
	under perioden kunna utöka systemlösningen upp till 14 000 personer om behov av ökad VA-försörjning och anslutning uppstår. Detta har förtydligats i granskningsversionen av vattentjänstplanen. Det är naturligtvis möjligt att den framtida tillväxten kan bli både större och mindre än dagens antaganden. Detta är en av anledningarna till att utbyggnaden av kommunalt VA kommer att göras stegvis och i flera etapper. Då finns det möjlighet/utrymme att anpassa utbyggnadstakten efter aktuell befolkningsutveckling.
Det kommer inte att bli en lika stor ökning av antalet permanentboende i omvandlingsområdena som kommunen tror.	Bedömningen av vilka områden som har behov av kommunalt VA baseras på behovet att skydda människors hälsa och miljön, och påverkas inte av hur stor andel av fastigheterna som används för permanentboende respektive fritidsboende. Planerna för anslutning till kommunalt VA i omvandlingsområden är inte påverkade av tillväxtprognoser. Det är inte räknat med någon större inflyttning i dessa områden utan planen är baserad på befintliga bostadsfastigheter i respektive område.
Vad kostar det att ansluta till kommunalt VA? Kommer det att bli dyrare i framtiden? Fastighetsägarna bör informeras om hur mycket det kostar.	Kostnaden för att ansluta en fastighet till kommunalt vatten och avlopp kallas anläggningsavgift. Det är en engångskostnad som utgår från gällande VA-taxa i kommunen. I dag ligger anläggningsavgifterna i omvandlingsområden i Östhammars kommun mellan ca 200 000 och 300 000 kronor. Detta beräknat på att fastigheten ansluts till tjänster för dricksvatten och spillvatten (dagvatten är inte aktuellt i omvandlingsområdena) med en tomtyta som är större än en genomsnittsvilla i tätort samt fler bostadsenheter på tomten. Vad nivån kommer att bli i framtiden påverkas både av kostnadsutvecklingen och till exempel vattentjänstplanens inriktning. Anläggningsavgiften ska täcka kostnaden för att ansluta en fastighet till det lokala ledningsnätet, samt fastighetens del av de allmänna vatten- och avloppsanläggningarna. Avgiften är inte ett fast belopp utan beräknas utifrån tomtyta, antal bostadsenheter och behov av tjänst – vatten, spillvatten, dagvatten. Vid anslutning tillkommer, utöver anläggningsavgiften, kostnaderna för grävning/åtgärder på den egna tomten fram till de

Våra kommentarer

Denna siffra är helt orealistisk. Det är skulle innebära en fördubbling av dagens befolkning i Östhammar och Öregrund

I prognosen antas dessutom att mer än 1000 hushåll inom så kallade omvandlingsområden skall anslutas till kommunal VA försörjning. En korrekt genomförd behovsprövning enligt §6LAV ger inte stöd för detta.

Om detta är sant förefaller prognosen 14 000 personer ännu mer orealistisk.

Svaret belyser situationen idag, men med de enormt stora kostnadsökningar för investeringar och drift av kommunens VA tjänster så kommer taxan behöva flerdubblas. Det är bara att studera hur det gått för andra kustkommuner som valt den väg kommunen föreslår. I Norrtälje, Vaxholm och Värmdö ligger anslutningstaxorna runt en halv miljon kronor. Det här betyder att många människor med fungerande enskilt VA får sälja sina hus och hem för att kommunen tvingar på dem en tjänst de varken efterfrågar eller behöver.

Erfarenheter från fritidsområden i andra kommuner är att den totala kostnaden för den enskilde att fysiskt ansluta sig till kommunalt VA hamnar inte sällan på 1 miljon kronor. Därtill kommer kostnader för löpande drift som i tex Trosa kommun ligger på 1700 kr i månaden!

Sammanfattning av yttrande	Kommunens svar
	kommunala VA-ledningarna. Mer information om taxor och avgifter finns på Gästrikre Vattens webbplats, inklusive en funktion där fastighetsägare kan beräkna sin anläggningsavgift. När det gäller information till fastighetsägarna så kommer alla fastighetsägare i berörda omvandlingsområden att få information om de beräknade kostnaderna i god tid innan arbetet med just deras område inleds.
Att ansluta sig till kommunalt VA kommer att bli dyrt för många fastighetsägare i omvandlingsområden. Hur tänker kommunen hantera de fastighetsägare som inte har råd?	Fastighetsägarnas ekonomi är en utmanande fråga då vattentjänstlagen inte ger utrymme för några ekonomiska avvägningar. Östhammars kommun och Gästrikre Vatten förhåller sig till nuvarande lagstiftning och kommer att ta denna fråga på stort allvar i det fortsatta arbetet. I vissa fall kan den som äger en fastighet i ett omvandlingsområde ansöka om att få en avbetalningsplan för anläggningsavgiften. Detta gäller endast för befintliga fastigheter (inte vid nybyggnation), endast för privatpersoner och endast om andra möjligheter till finansiering är uttömda.
Hur beräknas anslutningsavgiften för fastigheter som har servitut för exempelvis en väg på sin mark?	Anläggningsavgiften beräknas utifrån tomtyta, antal bostadsenheter, förbindelsepunktsavgift och behov av tjänst – vatten, spillvatten, dagvatten. Avgiften baseras normalt sett på hela tomtytan, oavsett om delar av ytan belastas av servitut. Mer information om taxor och avgifter finns på Gästrikre Vattens webbplats, inklusive en funktion där fastighetsägare kan beräkna sin anläggningsavgift.
Den systemlösning för VA som kommunen har beslutat för de östra delarna av kommunen är för omfattande, för dyr och andra alternativ har inte undersökts i tillräckligt hög grad. Vad kommer den att kosta, totalt och i dess olika delar? Hur påverkar VA-utvecklingen i kommunen VA-kollektivet respektive skattekollektivet ekonomiskt?	Den vattentjänstplan som har varit ute på samråd beskriver hur dricksvattenförsörjning, avloppsrening och dagvattenhantering ska fungera inom Östhammars kommun i framtiden. Vattentjänstplanen utgår från att den systemlösning för VA-tjänster i de östra delarna av kommunen, som beslutades av kommunfullmäktige i juni 2022 och som nu håller på att genomföras, kommer att slutföras som planerat. I denna systemlösning ingår en utbyggnad av avloppsreningsverket i Öregrund, insatser för att öka mängden dricksvatten, samt nya ledningar för både vatten och avlopp mellan Östhammar och Öregrund.

Våra kommentarer

Det är föga tröst att man kommer få information i god tid när beskedet kommer bli att man tvingas betala många hundra tusen kronor för en tjänst som inte behövs!

Detta sätt att bemöta berättigad oro och kritik är inte anständigt. Om planerna ska genomföras måste alla politiker i fullmäktige vara mycket säkra på att dessa kostnader som påtvingas enskilda är helt nödvändiga. Kommunen och dess tjänstemän bör se hur det gått i andra kommuner där människor mot sin vilja tvingats på onödiga VA tjänster. I Norrtälje kommun pågår för närvarande flera VA uppror där politiker tvingas stå till svars för beslut som tidigare politiker fattat.

Det är en bakvänd ordning att först binda upp politiker och medborgare till en extremt dyr och gammalmodig lösning och sen gå ut i samråd för att försvara den.

Sammanfattning av yttrande	Kommunens svar
	Beslutet om systemlösningen kom alltså före vattentjänstplanen och ligger utanför denna. När kommunfullmäktige senare ska fastställa vattentjänstplanen innebär det att de kommer besluta hur de nya möjligheter som systemlösningen skapar ska användas, och utbyggnaden av kommunalt VA till omvandlingsområden kommer att förhålla sig till beslutad vattentjänstplan. Däremot innebär inte beslutet om vattentjänstplanen att systemlösningen ska prövas igen – det finns ingenting i vattentjänstplanen som innebär någon omprövning eller föreslagen förändring gällande systemlösningen. Mer information hur arbetet med programmet "VA-utveckling östra Östhammar" fortskrider finns på Gästrike Vattens webbplats. När det gäller ekonomin så ligger, enligt kommunfullmäktiges beslut, budgetramen för hela systemlösningen på 800 - 1 000 miljoner kronor (Mkr). I dagsläget beräknas mellan 600 och 700 Mkr av denna ram behövas till systemlösningen enligt följande fördelning: 200-250 Mkr till utbyggnad av avloppsreningsverket i Öregrund. 220-300 Mkr till insatser för att öka mängden dricksvatten, inklusive ett nytt avsaltningsverk i Öregrund. 180-200 Mkr till nya ledningar för vatten och avlopp mellan Östhammar och Öregrund. Resterande del av budgetramen är avsedd för att bygga ut områdesledningar till främst befintliga fastigheter i flera så kallade omvandlingsområden. Fördelningen mellan de olika områdena är ännu inte klar. All VA-utveckling, inklusive den som nu håller på att genomföras i östra Östhammar och som vattentjänstplanen utgår ifrån, kan finansieras på tre olika sätt: - De fastigheter som kommer att kunna nyanslutas till kommunalt VA, tack vare den ökade kapaciteten för både dricksvatten och avloppshantering, bidrar via anläggningsavgifter. - Hela VA-kollektivet i Östhammars kommun, det vill säga alla som har och får kommunalt VA, bidrar via sina bruksavgifter. - Samtliga invånare bidrar via ett så kallat driftsbidrag som finansieras via skattsedeln.

Våra kommentarer

Vår förhoppning med denna skrivning är att ansvariga politiker och tjänstemän på kommunen och på Länsstyrelsen ser till att korrigera den bakvända planeringen.

I vårt remissvar skriver vi hur en transparent och juridiskt korrekt utförd planering bör göras. Vi kan konstatera att inga alternativ har framarbetats som gör det möjligt att bedöma om den föreslagna lösningen verkligen är den bästa enligt miljöbalkens hänsynsregler.

Vår uppfattning är att i en glest befolkad kustkommun bör det vara självklarhet att undersöka alternativ som bygger på lokal försörjning med resurshushållande VA teknik. I vårt remissvar beskriver vi principerna för ett sådan alternativ. Detta alternativ är sannolikt billigare, mer flexibelt och mer robust och mer miljöanpassat än den föreslagna systemlösningen.

Vid tillståndsprövningen för nytt reningsverk (och avsaltningsverk i Öregrund) finns möjlighet att seriöst utreda alternativ i samband med lokaliseringssprövning och prövningen enligt BAT.

Sammanfattning av yttrande	Kommunens svar
	Alla tre finansieringsslagen (anläggningsavgift, brukningsavgift och driftsbidrag) kommer att påverkas av den VA-utveckling som nu sker i Östhammars kommun. Detta är inte unikt för Östhammar utan sker i många svenska kommuner vartefter man gör nödvändiga utbyggnader och moderniseringar av sina VA-system. Östhammars kommun och Gästrikre Vatten strävar gemensamt efter att fördela kostnaderna rättvist och att hålla nere ökningarna så mycket det går. Det sker dels genom att vara kostnadsmedvetna i alla delar av utbyggnaden, dels genom att bygga ut VA-systemet stegvis. De tre avgifterna beslutas av Östhammars kommunfullmäktige efter förslag från Östhammar Vatten AB:s styrelse.
Kommer mervärdesavtalet med SKB att kunna finansiera delar av VA-utbyggnaden?	Mervärdesavtalet med SKB är inte avsett att omfatta utveckling av kommunalt VA. Avtalet reglerar andra typer av åtaganden kopplade till slutförvarsprojektet. Mer information om avtalet finns på Östhammars kommuns webbplats.
Möjligheten att använda vattenbesparande åtgärder bör undersökas mer innan vattentjänstplanen antas.	Möjligheten att använda olika vattenbesparande tekniker är något som både Östhammars kommun och Gästrikre Vatten ser som både viktigt och intressant. Vatten är vårt viktigaste livsmedel och varje droppe räknas. Vattenbesparande tekniker är särskilt relevanta i nya bostadsområden där man kan bygga rätt från början. Därför är detta något att titta på i planeringen av framtida exploateringsområden. Men för att säkerställa en trygg och hållbar vattenförsörjning och avloppshantering för hela kommunen – både nuvarande och framtida invånare – behöver vi också investera i att förstärka och utveckla VA-systemets kapacitet. Vi ser därför inte att detta påverkar vattentjänstplanens innehåll så mycket att det skulle förhindra att den antas nu.
Kommunen bör införa en differentierad VA-taxa som ger de anslutna abonnenterna ett incitament att spara vatten.	Att på olika sätt uppmuna och uppmuntra VA-abbonenterna att spara på vatten är en angelägen uppgift, både för att minska kostnaderna och för att hushålla med den viktiga resurs som vatten är. Taxan för den löpande vattenförbrukningen för anslutna abonnenter kallas brukningsavgift. I Östhammars kommun är brukningsavgiften redan i dag differentierad, eftersom den är indelad i en fast

Våra kommentarer

Varken kommunen eller Gästrikre vatten har tagit denna fråga på allvar. Den mest effektiva åtgärden för vattenbesparing är användande av sorterande avloppssystem (separat hantering av (toalattavfall och BDT) . Många kommuner med vattenbrist i Sverige planerar därför för sådana i nya stadsdelar.

Sorterande avloppssystem minskar vattenbehovet med 40-50%. Dessutom medger sorterande system lokala lösningar där vatten kan återvinnas lokalt och näring återföras odlingsmark.

Sammanfattning av yttrande	Kommunens svar
	och en rörlig del. Den fasta avgiften är i sin tur uppdelad på olika nivåer beroende på om fastigheten förbrukar mer eller mindre än 600 m² vatten per år. Arbete pågår med att vidareutveckla taxekonstruktionen.
Det bör vara valbart att ansluta till kommunalt VA i omvandlingsområden. Fastighetsägare som har fungerande egna lösningar men ändå tvingas ansluta sig bör få ekonomisk ersättning för detta.	Bedömningen om det finns behov av kommunalt VA för en bebyggelse eller inte görs för ett område i sin helhet och inte för varje enskild fastighet. Vattentjänstlagen ger inte utrymme för några ekonomiska avvägningar, vilket innebär att bedömningen inte får påverkas av kostnaderna varken för kommunen, VA-huvudmannen eller för fastighetsägarna. De omvandlingsområden som finns med i vattentjänstplanen har alla, utifrån Vattentjänstlagens kriterier, bedömts ha ett behov av kommunalt vatten och avlopp. Exakt vilka fastigheter som ska ingå i respektive verksamhetsområde för kommunalt VA avgörs längre fram i processen. Om en fastighetsägare kan visa att vattnet från deras egen anläggning håller dricksvattenkvalitet, och finns i tillräcklig mängd, kan Gästrike Vatten godkänna att fastigheten enbart betalar anläggningsavgift för det kommunala avloppet, och fortsätter att använda den egna dricksvattenbrunnen. Vid en eventuell senare anslutning till kommunalt vatten betalas anläggningsavgift även för detta. När det gäller kostnaderna är VA-huvudmannen (dvs Gästrike Vattens dotterbolag Östhammar Vatten) skyldig att ersätta fastighetsägare vid anslutning till kommunalt VA om dennes VA-anläggning har ett giltigt miljötillstånd. Gästrike Vatten tillämpar då en avskrivningstid på tio år. Mer information om hur detta går till finns på Gästrike Vattens webbplats.
Det verkar som att kommunen väljer ut omvandlingsområden utifrån ekonomiska aspekter, vilket inte är tillåtet.	Bedömningen av vilka områden som har behov av att ansluta till kommunalt VA utgår från vattentjänstlagens skrivningar om skydd för människors hälsa och miljö. Det görs alltså inga ekonomiska avvägningar när bedömningen görs om en bebyggelse har behov av kommunal VA-försörjning eller inte.

Våra kommentarer

Detta är rätt. Men lagkravet att inte se till ekonomi har kommunen själv frångått när man innan behovsbedömning beslöt att omvandlingsoråden ska finansiera systemlösningen

Det är en full rimligt påpekande från frågeställaren att anslutning ska vara valbart. Kommunen kan mycket väl dra fram ledningar och erbjuda anslutning enligt civilrättsligt avtal.

Detta svar är fel. Den kommunala huvudmannen har inte rätt att tvinga in en fastighetsägare i det kommunala. Har FÅ eget dricksvatten som man är nöjd med och en avloppsanläggning som ej medför (risk för) olägenhet kan hen fortsätta använda sin anläggning.

GV har inte rätt att tvångsutköpa befintligt avlopp med tillstånd.

Frågeställaren har rätt. Svaret är felaktigt. Stöd för att rekvisiten är uppfyllda inom omvandlingsområdena är inte visat

(se vårt remissvar 2024 och punkt 2 ovan)

Sammanfattning av yttrande	Kommunens svar
	Däremot vägs de ekonomiska aspekterna in när beslutet tas om i vilken ordning de olika omvandlingsområdena ska kopplas in på VA-nätet. Det är till fördel för hela VA-kollektivet om stora områden med enklare tekniska förutsättningar kopplas på tidigt, eftersom det då blir fler VA-abonnenter som kan dela på framtida kostnader.
Det pågår en debatt i Riksdagen angående tvångsanslutning till kommuners VA-system. Hur har kommunen tänkt sig den framtida planeringen om lagen ändras?	Allt arbete inom kommunen utgår från nu gällande lagstiftning. Det innebär att bedömningen av vilka områden som har behov av att ansluta till kommunalt VA baseras på den nuvarande vattentjänstlagens skrivningar om skydd för människors hälsa och miljö. Att olika samhällsfrågor debatteras, och att det förs fram förslag om ny och förändrad lagstiftning, är en del av den demokratiska processen. Som regelstyrd offentlig organisation kan Östhammars kommun inte föregå den processen och förutsätta vilka beslut en viss debatt kommer att leda fram till. Men om lagen i framtiden skulle ändras, så att det blir ändrade förutsättningar i VA-frågorna, kommer kommunen att agera utifrån dessa.
Kan fastighetsägare välja tidpunkt för anslutning till kommunalt VA?	Inkoppling till det kommunala vatten- och avloppsnätet ska ske senast två år från det att Gästrike Vatten har dragit fram ledningarna till fastigheten och upprättat en så kallad förbindelsepunkt. Under särskilda förhållanden är det möjligt att bara ansluta sin fastighet till det kommunala avloppet, och att fortsätta använda den egna dricksvattenbrunnen. Detta förutsätter att vattnet har tillräckligt bra kvalitet och finns i tillräcklig mängd. Behöver fastigheten i framtiden anslutas till det kommunala dricksvattnet kommer anläggningsavgift för detta att utgå enligt gällande VA-taxa vid det tillfället.
Har ni räknat antalet fastigheter som ni ska ansluta inom omvandlingsområdena och i så fall hur många?	Antalet fastigheter redovisas i vattentjänstplanens bilaga 2. För de omvandlingsområden som finns med i bilagan finns det en beräkning på hur många fastigheter som berörs inom respektive område. Under den fördjupade utredning som kommer att göras för varje område klarläggs det var gränserna för det blivande verksamhetsområdet ska dras och exakt hur många fastigheter som kommer att ingå.

Våra kommentarer

Det är ytterst tveksamt om detta är i överensstämmelse med LAV. Det är områden med störst behov som först ska ingå i kommunal VA ej de som är billigast. OBS: att LAV är teknik neutral. Det är alltså ej självklart att ledningar från centralt system skall föras dit och tillbaka.gi. Individuell (tex sorterande lösning) och gemensamma lösningar (tex minireningsverk lagring och bevattning) är fullt möjliga i kommunal regi.

Skyldighet för kommunal VA tjänst är ännu inte visat för några områden. Bilagan kan således inte ligga till grund för framtida kommunala investeringar och åtaganden

Sammanfattning av yttrande	Kommunens svar
Det verkar onödigt att införa dagvattenhantering i omvandlingsområdena.	Den utbyggnad av VA-systemet i omvandlingsområden som beskrivs i vattentjänstplanen omfattar dricksvatten och avloppsvatten från toalett, tvätt, disk och liknande. Någon dagvattenhantering är däremot inte planerad i dessa områden, utan här gäller att varje fastighetsägare ansvarar för att ta hand om regn - och smältvatten på den egna tomten.
I flera av de föreslagna omvandlingsområdena skadades vägarna när markfiber drogs in. Det behövs en tidig dialog med fastighetsägarna för att säkerställa att inte samma sak händer nu.	Det ingår i Gästrike Vattens uppdrag att ha en tidig dialog med fastighetsägare och eventuella föreningar i blivande omvandlingsområden. Denna dialog är viktig dels för att gå igenom hur utbyggnadsprocessen kommer att gå till, men också för att diskutera hur påverkan på det lokala vägnätet kan minimeras.
En mer detaljerad utredning/bedömning av varje omvandlingsområde bör göras innan vattentjänstplanen beslutas.	Planen för utbyggnad av kommunalt VA i områden med enskild VA-försörjning (bilaga 2 i vattentjänstplanen) utgår från behovsbedömningen som utgjorde en bilaga till den VA-handlingsplan som antogs av kommunfullmäktige i december 2021 (§ 193 KF 2021-12-14). Beskrivningen av hur behovsbedömningen har gjorts har förtydligats i granskingsversionen av vattentjänstplanen. Kortfattat har först områden med samlad bebyggelse identifierats. Definitionen på samlad bebyggelse är minst 20 fastigheter med högst 100 meter mellan. Därefter har en översiktlig bedömning gjorts av respektive område, baserat på kartunderlag från Sveriges geologiska undersökning (SGU) och länsstyrelsernas GIS-stöd för planering och tillsyn av små avlopp. Områdena har sedan getts poäng efter förutsättningarna enligt dessa kartunderlag, och delats in i fyra kategorier – inget behov, litet behov, visst behov och stort behov – baserat på vilken poäng de har fått. I vissa av områdena har det gjorts inventeringar av enskilda avlopp. Behovsbedömningen utgår dock från områdets förutsättningar, så status på befintliga enskilda avlopp är inte avgörande för bedömningen. Däremot kan det ha betydelse när det kommer till prioriteringsordning mellan områden. Planen för utbyggnad visar i vilken ordning som områden med behov av kommunal VA-försörjning

Våra kommentarer

Erfarenheter från andra områden som tvångsanslutits enligt kommunens förslag är att sönderkörda vägar och ledningsgator skapar stora skador för de enskilda.

Frågan är högst berättigad. Som vi redan påtalat är den behovsprövning som genomförts undermålig. Tolkning av VA situationen utifrån kartmaterial är omöjligt. Utredning måste bygga på hur situationen ser ut i verkligheten. Hur många typ av brunnar avlopp? Finns problem för miljö och hälsa? Kan dessa lösas enskilt? Om ja så gäller ej §6LAV.

För bedömning av möjlighet till lokal vattenförsörjning och lokalt omhändertagande av avlopp krävs expertkompetens, inte gissningar och lösa antaganden.

Jo status på avloppen har betydelse. Det är ett viktigt ingångsvärdena för att bedöma tex påverkan på recipienter. Det är också ett ingångsvärde för att bedöma möjligheter till förbättringsåtgärder.

Sammanfattning av yttrande	Kommunens svar
	kommer att prioriteras. I varje område kommer det att ske en fördjupad utredning för att bland annat titta på den geografiska avgränsningen och tekniska lösningar för området. Detta görs vanligen tre till fem år innan ett område planeras att börja byggas ut, och sker i dialog med berörda fastighetsägare, samfälligheter och arrendatorer/hyresgäster. Anslutning sker normalt ytterligare tre till fem år senare. Östhammars kommun är trygg med att behovsbedömningen på områdesnivå kan utgöra grund för vattentjänstplanen och kommunens VA-utveckling.
Satsa på en lösning med många små lokala anläggningar, gärna med ny teknik, istället för en central storskalig lösning.	Kommunfullmäktiges beslut 2022 om att genomföra en systemlösning för VA-försörjningen i de östra delarna av kommunen byggde på gedigna underlag och en helhetsbedömning av både tekniska, miljömässiga och ekonomiska faktorer. De naturgivna förhållandena i området, med hårt berg och tunna jordlager, gör det tekniskt utmanande och kostsamt att skapa tillförlitliga lokala VA-lösningar. Det konsultföretag som anlätades för förstudien, AFRY, har bred erfarenhet av olika tekniker för avloppsrening. Deras bedömning, efter att ha analyserat tidigare underlag och vägt in både befintlig situation och framtida utvecklingsplaner, var att det mest hållbara alternativet är att bygga ut reningsverket i Öregrund och anlägga överföringsledningar mellan Öregrund och Östhammar. Denna lösning ger goda förutsättningar för att uppfylla högt ställda miljökrav, säkerställa långsiktig driftssäkerhet och möjliggöra framtida expansion. När det gäller dricksvattenförsörjningen är planen att fortsätta ta grundvatten från flera punkter längs Börstilsåsen, men i mindre mängder än i dag för att skydda kvaliteten. Detta kompletteras med ett nytt vattenverk i Öregrund, där råvattnet tas från Öregrundsgrepen. Vattnet kommer alltså även fortsättningsvis att hämtas från flera olika källor, vilket stärker försörjningstryggheten. Vi är medvetna om att centraliserade system kan innebära att driftstörningar påverkar fler invånare samtidigt. Därför ingår både lösningar för redundans

Våra kommentarer

Östhammars kommun borde inte vara trygga med behovsprövningen. Inte heller de fastighetsägare som konkret kommer att beröras.

Detta är en bakvänd ordning. Har GV lurat politiken?

Förklaringen man ger är fel. Tvärtom innebär ett glest befolkat område att man bör söka lokala lösningar. I ett område med mycket berg och tunna jordlager är ledningsdragningar alltid dyra varför sådana bör undvikas.

AFRY är ett teknikföretag som är känt i Sverige för att förorda storskaliga tekniklösningar. De har liten kunskap och erfarenhet av småskalig VA teknik och kan lite om sorterande avlopp.

I Afrys utredning finns inget som pekar på att man seriöst tittat på andra alternativ än storskalig lösning.

Sammanfattning av yttrande	Kommunens svar
	och kontinuitetsplaner i arbetet redan från början, för att säkerställa att vi bygger en lösning där vi kan hantera eventuella störningar snabbt och effektivt. Samtidigt ser kommunen ett stort värde i att både möjliggöra och främja lokala, småskaliga VA-lösningar i övriga glesbebyggda delar av kommunen. Vi delar uppfattningen att sådana lösningar kan vara både miljömässigt och ekonomiskt fördelaktiga, särskilt när de utformas med modern teknik och hänsyn till lokala förutsättningar. I Östhammars kommun är det viktigt att vi finner en balans mellan centralisering där det är motiverat, och lokala lösningar där sådana är lämpliga. Målet är att skapa ett flexibelt, hållbart och framtidssäkert VA-system som tar hänsyn till miljö, ekonomi och invånarnas behov.
Hur tas hänsyn till säkerhets- och beredskapsfrågor i utbyggnad av VA? Systemlösningen ger för hög sårbarhet.	Hur säkerheten hanteras när ett VA-system byggs ut eller förnyas är en mycket viktig fråga, men den är inte en del av vattentjänstplanen. Allmänt kan sägas att både Östhammars kommun och Gästrike Vatten är väl medvetna om att våra anläggningar (vattenverk, avloppsreningsverk, pumpstationer och ledningar) kan vara intressanta mål i en kris- eller krigssituation. Detta är något som vägs in i planeringen av alla nya anläggningar oavsett vilken typ det handlar om. Lösningar för redundans och kontinuitetsplaner ingår i arbetet redan från början, för att säkerställa att vi bygger lösningar där vi kan hantera eventuella störningar snabbt och effektivt. Risken analysen påverkar placeringen, men också planeringen av sådant som exempelvis skalskydd, backuper, reservkraft och reservvattentätkter, övervakning med hjälp av mätare/trycksensorer och larm, samt rutiner för driftstörningar. Strävan är att alltid ha möjlighet till alternativa lösningar vid driftstörningar, oavsett orsak och oavsett hur den ordinarie lösningen ser ut. Exakt på vilket sätt som säkerheten byggs in, i både anläggningar och processer, kommuniceras aldrig utåt.

Våra kommentarer

En storskalig lösning där upp till 15 000 personer blir beroende av en och samma VA lösning är inte resiliert. Vid driftstörningar (tex sabotage, cyberattack eller långvarigt elavbrott) så kommer alla drabbas. Vid skyfall kan stora bräddningar förväntas.

Om man i stället organiserar VA decentraliserat kommer alltid några system fungera. För just vattenförsörjningen är enskilda brunnar en mycket viktig tillgång inte bara för ägarna utan för hela samhället. Här kan erhållas vatten när den storskaliga försörjningen inte fungerar. Till skillnad från storskaliga avloppssystem så sker heller inga bräddningar i de småskaliga.

Se ovan.

I beredskapsutredningen som nyligen lades fram i Riksdagen påpekades ömtåligheten i de storskaliga försörjningssystemen. Även MSB ser de storskaliga systemen som problematiska. Myndigheten förbereder därför beredskap för att miljoner stadsbor kan behöva flytta till mer säkra regioner i händelse av krig och katastrof. Bevarande av de små och lokala VA systemen är således av nationell betydelse.

Sammantaget så talar säkerhets- och beredskapsfrågor för att kommunen skall värna och utveckla lokala VA system och framför storskaliga.

Sammanfattning av yttrande	Kommunens svar
Vilka blir de samhällsekonomiska konsekvenserna av att göra en systemlösning istället för många lokala lösningar?	Bedömningen av vilka områden som har behov av att ansluta till kommunalt VA utgår från vattentjänstlagens skrivningar om skydd för människors hälsa och miljö. Det görs alltså inga ekonomiska avvägningar när bedömningen görs om ett omvandlingsområde (ofta ett fritidshusområde) har behov av kommunal VA-försörjning eller inte.
Hur möter ni det ökade behovet av vatten?	Östhammars kommun och Gästrike Vatten är väl medvetna om att behovet av dricksvatten har ökat och kommer att öka i flera delar av kommunen, och vi har vidtagit en rad åtgärder de senaste åren för att komma tillrätta med detta. Vi har knutit samman vattensystemet i de västra delarna av kommun med Tierps kommun, så att det nu går nu en vattenledning från Tierp till både Alunda och Österbybruk. Att öka mängden tillgängligt dricksvatten är också ett av projekten inom det VA-utvecklingsprogram som pågår i de östra delarna av kommunen. Under hösten 2025 startar ett pilotprojekt med avsättning av havsvatten. Den långsiktiga planen är att bygga ett fullskaligt avsaltningsverk i Öregrund, som kommer att kunna leverera stora volymer dricksvatten. Planen är även att fortsätta ta grundvatten från flera ställen längs Börstilsåsen, men i mindre mängder än i dag för att långsiktigt bevara grundvattnets kvalitet. Sammantaget kommer dessa åtgärder säkerställa att det finns tillräckligt med dricksvatten för att täcka både de nuvarande behoven och de som följer med nybyggnation (exploatering) och omvandling av befintliga områden till kommunalt VA.
Vilken dimension kommer överföringsledningen mellan Östhammar och Öregrund att ha? Hur ska ledningarna felsökas?	Det är inte taget något beslut ännu om vilka dimensioner överföringsledningarna kommer att ha. Just nu är projektet inne i en fas av utredningar och analyser, där bland annat den frågan kommer att belysas. När det gäller felsökning av ledningar så görs detta med hjälp av mätare/trycksensorer och larm. Exakt hur detta går till kommuniceras aldrig av säkerhetsskäl.

Våra kommentarer

Frågan är mycket relevant och den förklaring som ges utgår inte från § 6LAV skrivning hur kommunal skyldighet för VA skall bedömas. Den lagändring som rädde i kraft 2023 framhåller tvärtom vikten av att överväga enskilda lösningar.

Detta är en nyckelfråga. Ett stort problem med systemlösningen är att vattenbehovet kommer öka dramatiskt. Med de planer som presenteras drar kommunen på sig ansvar för att försörja dubbelt så många människor med dricksvatten, däribland de 1000 hushåll inom omvandlingsområdena som redan har vatten (och där ytterligare vattenförsörjning med stor sannolikhet kan ordnas lokalt).

Med det alternativ som undertecknade beskrev i sitt remissvar kommer behovet av färskvatten vara obetydligt större än idag trots ökad befolkning. Möjligheter som också skapas är att återvinna vatten. Tex finns möjlighet att återvinna avloppsvatten om avloppshantering för Östhammars tätort placeras på Karö såsom kommunen tidigare föreslagit. Behandlat avloppsvatten från denna anläggning (nytt reningsverk intill teknisk våtmark och färdigbyggd naturnära våtmark) kommer ge ett utgående vatten av mycket hög kvalitet avseende hygien och alla MKN relaterade parametrar. Ett sådant vatten kan användas för att förstärka grundvattentäkten för Öregrund och kanske Östhammar.

Sammanfattning av yttrande	Kommunens svar
Hur långt har arbetet kommit med att bygga ut reningsverket i Öregrund, och hur stor blir utbyggnaden?	Hela programmet VA-utveckling östra Östhammar, inklusive det projekt som handlar om att bygga ut reningsverket i Öregrund, befinner sig i en tidig fas där vi arbetar med olika analyser och utredningar. För reningsverkets del har en inledande naturvärdesinventering gjorts, för att säkra att inte det inte föreligger några sådana hinder för att utöka ytan. Under hösten 2025 pågår arbetet med att sätta samman ansökan om miljötillstånd och med att ta fram en så kallad systemhandling, alltså ett dokument med bland annat ritningar som beskriver utbyggnadsprojektets målsättning och kravbild. Under perioden från 2031 till 2040 ska de östra delarna av kommunen ha en systemlösning som klarar både dagens VA-leverans till ca 6 000 anslutna personer och därefter upp till 10 000 personer. Detta innefattar både tillväxtbehov och behov i omvandlingsområden. Det ska finnas möjlighet att under perioden kunna utöka systemlösningen upp till 14 000 personer om behov av ökad VA-försörjning och anslutning uppstår. Detta har förtydligats i granskningsversionen av vattentjänstplanen.
Varför har ni valt att bygga ut Öregrunds avloppsreningsverk på nuvarande plats? Beslutet om att bygga ut reningsverket i Öregrund istället för Östhammar vilar på för tunt underlag. Det skulle vara bättre att fortsätta använda reningsverket i Östhammar, eller att bygga ett reningsverk i Skinnäsviken.	Beslutet i kommunfullmäktige 2022 att knyta ihop VA-anläggningarna i de östra delarna av Östhammars kommun i en systemlösning byggde på utredningen "Utvecklingsplan för VA-försörjningen i de östra delarna av Östhammars kommun". Utvecklingsplanen byggde i sin tur på ett antal utredningar som genomförts under många år av bland annat AquaSvea, Sweco och AFRY. I dessa utredningar har flera olika lokaliseringalternativ utretts. Beslutet att bygga ut Öregrunds avloppsreningsverk är det bästa alternativet med hänsyn tagen till recipient (utsläppspunkt och miljöpåverkan), processlösning baserat på nuvarande och förväntade nya krav, kostnader och tidplan. Detta har förtydligats i granskningsversionen av vattentjänstplanen. Förutom att utbyggnationen av Öregrunds avloppsreningsverk är det bästa alternativet så möjliggör det också den systemlösning som knyter ihop Östhammar och Öregrunds tätorter med ledningar för både spillvatten (avloppsvatten) och dricksvatten. Detta gör att vi även kan säkra dricksvattentillgången för båda tätorterna med omnejd

Våra kommentarer

Nej Ett nytt stort ARV i Öregrund är med all sannolikhet inte det bästa alternativet!

Att bygga ihop och överföra stora mängder obehandlat avloppsvatten till Öregrund är mycket kostsamt och sårbart. Det kommer öka behovet av kommunal vattenförsörjning och kommer med all sannolikhet medföra ökade utsläpp till havet

Sammanfattning av yttrande	Kommunens svar
	genom byggnationen av ett avsaltningsverk i Öregrund. Hela systemlösningen gör det möjligt att säkra leveransen av VA-tjänster för befintliga anslutna, samtidigt som fler kan anslutas både genom exploatering och omvandling. Avvecklingen av Östhammars reningsverk kommer innebära att mindre näringsämnen tillförs Östhammarsfjärden vilket är positivt för fjärdens ekologiska status. Tyvärr förväntas detta dock inte ensamt räcka för att fjärden ska uppnå god ekologisk status. Det finns flera andra källor som också bidrar med näringsämnen till fjärden, som till exempel skogs- och jordbruksmark, men den största källan är bottensediment som kommer att fortsätta släppa näringsämnen till vattnet även efter det att reningsverket har avvecklats. Arbetet med att förbättra fjärdarnas vattenkvalitet finns beskrivet på kommunens webbplats.
Var kommer utsläppspunkten från det utbyggda reningsverket i Öregrund att hamna? Det står i vattentjänstplanen att nuvarande utsläppspunkt ligger i Öregrundsgrepen, detta stämmer inte.	Frågan om var utsläppspunkten från det utbyggda reningsverket i Öregrund ska hamna kommer att ingå som en del av miljöprövningen för det nya verket. Utsläppet görs till Ängsfjärden strax söder om Öregrundsgrepen. Uppgiften har korrigerats i granskningsversionen av vattentjänstplanen.
Våtmarker, framförallt Karö våtmark men även andra, borde användas i större utsträckning för rening och fördröjning av avloppsvatten och dagvatten.	Beslutet att bygga ut Öregrunds avloppsreningsverk är resultatet av ett antal utredningar som genomförts under många år av bland annat AquaSvea, Sweco och AFRY. I dessa utredningar har flera olika lokaliseringalternativ utretts, bland annat att bygga ut Krutuddens reningsverk i Östhammar med eller utan Karö våtmark som ett kompletterande reningssteg. Utredningarna landade i att Öregrund är det bästa alternativet med hänsyn tagen till recipient (utsläppspunkt och miljöpåverkan), processlösning baserat på nuvarande och förväntade nya krav, kostnader och tidplan. För Krutuddens del visade utredningarna att det skulle kräva stora om- och utbyggnationer till en hög kostnad. Själva utbyggnationen skulle också försvåras genom att ytan är trång vilket gör det svårt att få plats med de nya

Våra kommentarer

Nej systemet blir dyrt och sårbart och löser ej reella problem.

Detta att Östhammarsfjärden är en olämplig recipient för renat avloppsvatten saknar helt stöd i juridiken (tolkning av Weserdomen) och marinekologisk kunskapen om vilka faktorer som styr dessa fjärdars vattenkvalitet. Yttranden i denna fråga har lämnats av landets kanske mest namnkunniga experter, som båda anger att Östhammars fjärden inte kommer påverkas negativt av fortsatt utsläpp (enligt förslaget 2009 ger med mindre av MKN relaterade föroreningar än idag). Båda experterna anger att utsläpp av allt avloppsvatten från tätorterna i Öregrundsgrepen är ett mycket tveksamt alternativ,

Det är ytterst märkligt att dessa tunga experters synpunkter inte beaktas av GV och deras konsulter. Det är också mycket illa att deras yttranden inte nämns i samrådsredogörelsen.

Det är också anmärkningsvärt att GV och deras konsulter ej tagit reda på och informerat beslutfattare att det finns ett framtaget förslag på nytt reningsverk vid Karö och färdigbyggd våtmark som medger 25-30% ökad belastning (7500 pe) och mindre utsläpp till fjärden än idag

Sammanfattning av yttrande	Kommunens svar
	volymerna. Östhammarsfjärden är dessutom klassad som en känslig recipient vars vattenstatus inte får försämrats. En utbyggnation skulle därför kräva en miljöprövning med mycket stränga villkor och avancerade tekniska lösningar som säkerställer hög reningsgrad och minimal påverkan på recipienten, om ens tillstånd skulle medges. Alternativet att både behålla Krutuddens reningsverk och bygga ut Öregrunds reningsverk bedömdes inte vara ekonomiskt försvarbart. Vid införandet av systemlösningen kommer spillvattenreningen vid Krutuddens reningsverk att upphöra. Detta innebär också att det inte kommer ledas något renat avloppsvatten till Karö våtmark. För att förbli en våtmark är Karö beroende av att få tillförsel av vatten från annat håll. En möjlighet skulle kunna vara att använda våtmarken för hantering av dagvatten från Östhammars tätort. Ansvaret för dagvatten är delat mellan Östhammars kommun och Gästrikre Vatten. Östhammars kommun har ansökt om LOVA-medel från Länsstyrelsen i Uppsala för ett projekt där näringsämnen i dagvattnet ska kartläggas. I juni 2025 beslutade kommunstyrelsen att ge förvaltningen i uppdrag att i samverkan med Gästrikre Vatten lyfta frågan om möjligheten att nyttja Karö våtmark för dagvattenhantering till kommunstyrelsen. Detta görs när resultatet från den provtagning som planeras att avslutas 2027 är tillgängligt. Våtmarker som ett komplement till traditionell spillvattenrening är ett område som är växande i användning i Sverige. Där de kan erbjuda miljömässiga och ekonomiska fördelar är de av intresse i framtida lösningar även i vår kommun.
När tas beslut om verksamhetsområde? Hur fungerar det?	Kommunfullmäktige tar beslut om att inrätta verksamhetsområden utifrån den inriktning som anges i vattentjänstplanen. I bilaga 2 anges inriktningen för den planerade utbyggnaden av kommunalt vatten och avlopp fram till 2040.
Kommunen borde ta fram en träd- och vegetationsplan för tätortsmiljöerna.	Frågan om träd- och vegetationsplaner täcks inte in av vattentjänstplanen. Kortfattat kan dock nämnas att kommunen har en grönsstrukturplan där all kommunens naturmark i

Våra kommentarer

Det förslag som togs fram redan 2009 innebär att man kommer klara även mycket högt uppsatta villkor. Eftersom utsläppen av kväve fosfor, smittämnen och mikroföroreningar kommer minska avsevärt gentemot situationen idag finns ingen anledning för vattenmyndigheten att säga nej till ett sådant utsläpp. Observera att förslaget som kommunen tog fram 2009 inte innebär att behålla krutuddens reningsverk!. Förslaget är att bygga ett nytt vid Karö och bygga klart våtmarken.

Det bör i sammanhanget nämnas att den tekniska delen av Karö våtmark har fungerat mycket bra. Uppföljning 2016–2019 visade att nitrifikationen var hög (cirka 60% på årsbasis) liksom avskiljning av partiklar och restfosfor. Totalkvävereduktionen ökade år från år vilket också var väntat. Den uppmätta kvävereduktion (avskild mängd per yta) i Karö våtmark är faktiskt den högsta som uppmätts i spillvattenvåtmarker i Sverige (Svenskt Vatten, Rapport 2024 nr1).

Med tillbyggd naturnära våtmark kommer utsläppshalterna av fosfor ligga i nivå eller lägre än de i själva fjärden. Kvävereduktion kommer sommartid då fjärden är känslig ligga mellan 70-90%.

Det är högst anmärkningsvärt att information ovan inte beaktats av GV och deras konsulter och att politiker fått felaktig information om den tillgång Karö våtmark är och kan bli i framtiden

Sammanfattning av yttrande	Kommunens svar
	tätorterna är inventerad och klassad kopplad till naturvärden. När det gäller betydelsen av träd och grönstruktur i våra tätorter kopplad till samhällsplaneringen finns det beskrivningar av detta i kommunens översiktsplan.
VA-utbyggnaden kommer att leda till konflikter mellan olika grupper av invånare.	När man tar fram en vattentjänstplan, vilket kommunen är skyldig att göra enligt lag, är det ofrånkomligt att olika grupper av invånare har olika perspektiv på vad som är viktigt och vilka områden som bör prioriteras. Under samrådsprocessen har alla möjlighet att lägga fram sina synpunkter, och det är sedan kommunfullmäktiges ansvar att väga samman perspektiven och ta beslut om den plan som de ser bäst gynnar kommunen i sin helhet samtidigt som vattentjänstlagen följs.
Kommunen kommer få svårt att bemanna VA-utbyggnaden med rätt kompetens. Hur ska projekten handlas upp?	Vattentjänstplanen beskriver nuläget och den långsiktiga planeringen för hur den kommunala VA-försörjningen i Östhammar ska fungera, både i normalläget och vid skyfall. Vilken kompetens som behövs för att det som föreslås i planen ska bli verklighet, och vilka åtgärder som behöver vidtas för att säkra denna kompetens, ingår inte i planen utan hanteras på annat sätt. Allmänt kan sägas att insikten om att den kommande VA-utvecklingen skulle komma att kräva kompetenser inom flera olika VA-kopplade områden, inklusive upphandling, var en av faktorerna bakom kommunfullmäktiges beslut 2016 att Östhammars kommun skulle gå in som delägare i Gästrike Vatten.
Dagvattensystemet i Österbybruk är igenväxt. Både dagvattensystemet och avloppssystemet är underdimensionerade.	Reningsverket i Österbybruk har tillstånd för och är byggt för fler personer och verksamheter än idag. Därför är bedömningen att kapaciteten är god och att fler kan anslutas till reningsverket. Vatten som kommer in i och belastar avloppsnätet, till exempel från nederbörd, läckande vattenledningar eller dräneringsvatten, brukar kallas tillskottsvatten. Gästrike Vatten arbetar med att utreda källor för tillskottsvatten för att ta fram en plan för åtgärder som kan minska mängden tillskottsvatten. I det arbetet är områden/orter där tillskottsvattnet påverkar

Våra kommentarer

Frågan är högst relevant. Planerna kommer helt säkert leda till uppsplitande konflikter mellan boende i de berörda områdena. Politiker som fattar besluten kommer att få utstå mycket hård kritik. Varnande exempel på hur det kan gå om beslut om tvångsanslutning fattas på lösa eller felaktiga grunder VA finns på många håll i Sverige.

Rådet till politiker är att ta del av boendes berättelser om deras förtvivlan, om osämja mellan tidigare goda grannar. Hur människor tvingats sälja sina kära boställen och flytta till osäker framtid. Drabbade människor talar idag om en folkfördrivning av fattiga till förmån för de rika som följer beslut om S6LAV.

Politiker i Östhammar bör också höra med sina partikamrater i andra kommuner som tvingats möta arga upprörda människor och förklara varför deras tidigare partivänner fattade så felaktiga beslut.

Sammanfattning av yttrande	Kommunens svar
	ledningsnätet, vilket är fallet i Österbybruk, prioriterade.
Vilka områden i Västerbyn berörs av planen?	I förslaget till vattentjänstplan framgår vilka områden i kommunen som i dag har enskild VA-försörjning, och hur stort behov respektive område bedöms ha av att vattenförsörjning och/eller avlopp ordnas i ett större sammanhang. Av planens bilaga 2 framgår vilka av dessa områden som är planerade att få kommunalt VA under perioden fram till ca 2040. Det finns flera områden på Gräsö som bedöms ligga i kategorin "stort behov", men inget av dessa finns med i planen under den aktuella tidsperioden.
De flesta fastigheterna i Skinnäs, Valudden och Stenskrär är fritidsfastigheter och behöver inte kommunalt VA. Tänker kommunen utveckla dessa till tätorter?	Östhammars kommun står fast vid den bedömning av VA-behovet i Skinnäsviken, Valudden och Stenskrär som framgår av förslaget till vattentjänstplan. Bedömningen av vilka områden som har behov av kommunalt VA baseras på behovet att skydda människors hälsa och miljön, och påverkas inte av hur stor andel av fastigheterna som används för permanentboende respektive fritidsboende. Att ett område finns med i utbyggnadsplanen ska därför inte tolkas som att kommunen har för avsikt att utveckla området till tätort. (Den planerade utvecklingen av olika orter inom kommunen finns beskriven i översiktsplanen.) Kommunen kommer framöver att göra en fördjupad behovsbedömning av de aktuella områdena. I samband med detta kommer förutsättningarna för att ordna vatten och/eller avlopp med enskilda lösningar att utredas vidare. I ett yttrande i samband med detaljplanering av ny bebyggelse i området konstaterade länsstyrelsen dock redan 2019 att det fanns ett behov av kommunalt VA i området.
Rösselängen behöver inte kommunalt VA, framför allt inte kommunalt vatten då föreningens anläggning ger god tillgång till dricksvatten med god kvalitet.	Östhammars kommun står fast vid den bedömning av VA-behovet i Rösselängen som framgår av förslaget till vattentjänstplan. Kommunen kommer framöver att göra en fördjupad behovsbedömning av det aktuella området. I samband med detta kommer förutsättningarna för att ordna vatten och/eller avlopp med enskilda lösningar att utredas vidare. Om det med hänsyn till skyddet för

Våra kommentarer

Det är intressant att notera att många röster framfört oro för hur det kommer bli just i de områden där de bor. Det är också intressant att de flesta av dessa personer anser sig inte behöva kommunalt VA.

Det här skvallrar om att de planer GV nu föreslår kommer möta mycket hårt motstånd. Stor risk finns för att anslutningsplanerna kommer dra ut på tiden och att juridiska processer kan bli mycket kostsamma.

VAL är en mycket stark lagstiftning och ska endast tillämpas när verkliga behov finns (man visat att rekvisiten är uppfyllda). Vi menar att den slarvigt genomförda behovsprövningen bäddar för konflikter och fördyringar.

Förhoppningen att tvångsanslutning skall kunna finansiera systemlösningen kommer antagligen inte infrias.